

Maj

Viveca
Lärn

Maj

Viveca
Lärn

 SAGA
EGMONT

Viveca Lärn

MAJ

Saga

Maj

© 1979 Viveca Lärn

© 2016 SAGA Egmont, an imprint of Lindhardt og Ringhof A/S Copenhagen

All rights reserved

ISBN: 9788711529683

1. Ebook-Auflage, 2016

Format: EPUB 3.0

Denna bok är skyddad av lagen om upphovsrätt. Kopiering till annat än personligt bruk får endast ske efter avtal med SAGA Egmont samt rättshavaren.

SAGA Egmont www.saga-books.com – a part of Egmont, www.egmont.com

"Jag vet att vi själva skonats
Jag vet vad de andra led
Men nog har vi anat skräcken
och anat hur slagen sved
När klockorna sjunger: Frihet
nog vågar vi sjunga med
En ruvande natt har vikit
Tack älskade liv, för vårsol och frihet
- och rätt - och fred"

Anna-Greta Wide, HT 7 maj 1945

DEL I

Kapitel 1

Så snabbt allting hände.

En flagga vecklade ut sig i majvinden utanför norska konsulatet. Och den flaggan var röd, blå och vit. Samma sekund började två killar dansa med varann under den pekande statyns fötter mitt på Gustav Adolfs torg. Killarna hade kepsar och golfbyxor och de jiggade praktfullt.

Ett gammalt par blev stumt stående på Sprängkullsgatan och mannen pekade blekt mot skyn. För precis ovanför Hagakyrkan hade en molnformation bildats. Ett jättestort V på himlen. Ett fönster slets upp i Eckersteins bokhandel. Någon skrek och det gamla paret dansade runt, runt på trottoaren.

På Glace-kompaniet satt en man i vit skjorta och fingrade nervöst på sin slips medan han inväntade svar i telefonluren.

- Gör ni någon extraupplaga av Handelstidningen? röt han igen.

- Det kan du ge dej fan på, svarade den norskfödde annonskonsulenten, i övrigt en man med korrekt språk.

- In med den då! skrek slipsmannen.

Och när Handelstidningens nya upplaga kom ut fanns där en annons:

**Fira freden med Glacekompaniets utmärkta dessertglace.
Pris kr. 3:50 per liter.**

Men nu var klockan halv tre, det var den 7 maj 1945 och det var en måndag.

Söndagen den 6 maj tillhörde däremot en annan tidsålder. Då hade till exempel 3.645 göteborgare stått i solskenet på Ullevi och sett GAIS besegra Ludvika med 2-0. Då hade en massa kamratfantaster följt sitt lag till Halmstad och sett änglarna spela oavgjort mot HBK - 1-1. Där var det också grant väder men det var en annan epok.

Den nya tidsåldern började strax efter två den 7 maj när Uno Stenholm läste i radion, med nästan tonlös och mycket mycket långsam stämning:

”Storamiral Dönitz har beordrat alla stridande tyska förband att kapitulera utan villkor.”

Klockan var 14.03 och på KK just i det ögonblicket låg Hjördis och försökte tänka på blåsippor hon sett vid Delsjön. Men krystvärkarna, paniken och blodsmaken segrade över blåsipporna och kl. 14.05 födde Hjördis en flicka på 3.200 gram och med helt normalt huvudomfång. Och medan tårarna rann nerför Hjördis brännheta kinder och hon bara såg sina vita knästrumpor hörde hon barnmorskans röst:

- Det blev en flicka, en liten duktig flicka.

Och medan barnmorskan räknade flickans fingrar och just kommit till åtta, slets dörren upp och ett biträde rusade in med knallröda kinder.

- Det är fred, det är fred, ropade hon och var i detsamma utanför dörren igen.

Barnmorskan och Hjördis såg på varann.

- Fruns flicka är född i ett historiskt ögonblick, sa barnmorskan värdigt.

Och Hjördis log och tyckte att allting hände bredvid henne och kanske var hon inte alls närvarande och tänk om hennes mamma fått se denna lilla röda flicka med alldeles hopknipna ögon. Men Hjördis mamma var död.

På Övre Husargatan däremot, skyndade strax hennes make Fredrik. Han hade fått telefonbud till lärarrummet om förlossningen och han var mycket förvirrad och lycklig. Han märkte knappt när en fredsrusig kontorist tömde ut en papperskorg genom fönstret. Små blanketter singlar ned på Fredriks hatt, men han fortsatte gatan fram och talade för sig själv.

- Min flicka, min flicka, mina små flickor, mumlade han.

Men Hjördis far Johan, av de anställda skrot-Johan benämnd, avbröt arbetet i skrotfabriken på Ringön så fort Stenholms ord nått honom. Han fick fram portvinet ur skrivbordslådan och flaskan gick laget runt. Det gick runt för Johan och ändå visste han ännu inte att han blivit morfar för första och sista gången.

- Jag måste iväg, sa han för sig själv. Jag måste se när ljusen tänds i Danmark.

Men i hela Göteborg sjöd aktiviteten. Köpman Holm sålde ett landshövdingehus för 110.000 - han som aldrig tänkt gå under 125.000... Cosmorama var fullsatt. För 1:80 fick man se "De kommo över fjällen" med vittnesbörd av Nils Jerring och greve Folke Bernadotte.

Segerstedtinsamlingen för Norgehjälpen tog ännu mer fart och passerade 70.000 sedan generalkonsul Julius

Hüttner ånyo lättat på börsen. Chaufförerna vid Domkyrkans bilstation som professor Segerstedt ofta anlitat, gick högtidligt upp på Handelstidningens redaktion och lämnade en större blomsteruppsats. Vid Näckrosdammen gjorde man ett improviserat och något försenat valborgsmässobål och bränslet bestod av mörkläggningsgardiner. Danska och norska skolelever samlades kring Gustav Adolfs-statyn och sjöng sina nationalsånger samtidigt som Per Albin Hansson talade till folket i radio.

Utanför allting låg Hjördis, för hennes barn fanns i en hygienisk säng, modell låda och hennes man hade uppvaktat och gått. Han hade köpt Svensk Damtidning åt henne à 30 öre men hon kunde varken koncentrera sig på Jönssons katt eller "Äktenskapets kritiska år" av pastor Åkerhielm. Hon tyckte fortfarande att hon låg bredvid sig själv. Hon tänkte på Fredrik. Han skulle fira papparollen och freden i nu nämnd ordning genom att gå på Liseberg och lyssna till Bernhard Sönerstedt på Stora Friluftsscenen. Liseberg skulle hållas öppet till midnatt. Han var värd det tyckte hon.

Men restaurangerna var fullspikade och på Lorensberg smällde champagnekorkarna i takt med lastbilarna som körde förbi med jublande norrmän på flaket. Och personalen på posthuset vid Stampgatan fick det underbara uppdraget att ta ner hakkorsen utanför tyska konsulatet. Uppdraget fullgjordes mycket snabbt. Med samma fermitet skalades splitterskydden av husen och en ny stad stod där igen.

Taggtråden togs bort från de tysta kajerna i hamnen, skyltfönstren tvättades och polismästare Fontell agerade trafikpolis mitt i yran.

Nästa morgon gäspade bara göteborgarna när Bertil Uggla satte igång på radion. Alla utom Fredrik som störtade ur sängen och satte igång med entusiastiska tänjningar framför det öppna fönstret. Fadersrollen kräver kondition.

Men Hjärdis vaknade långsamt som en katt och plötsligt slog det henne.

- Jag har fått barn. Jag har fått en flicka. Det är faktiskt jag.

Och hon kände på sin mage och den var relativt platt och hon slöt ögonen och tänkte:

- Den här morgonen ska jag banne mig minnas i hela mitt liv.

Och när klockan var åtta ringde det i Göteborgs kyrkor och de ringde för freden. Men den kyrka som började ringa gjorde det redan två minuter i åtta och det var Kristine kyrka som också heter Tyska kyrkan.

Kapitel 2

Fredrika skulle hon heta, tyckte hennes far. Fredrika för fred. Dessutom hette han själv Adolf Fredrik, mest Fredrik efter 1940. Han undervisade i tyska på Hvitfeldtska och visste vad han ville.

Hennes mor var, stor och rund och doftade av något. Hon hade ett härligt skratt och var enda barnet till Skrot-Johan på Ringön. Skrot-Johan hade jobbat sig upp. Både Skrot-Johan och hans dotter Hjördis tyckte att det lilla rosa skalliga barnet skulle heta Maj. Det blev Maj.

- Ja, ja, sa Fredrik, men aldrig Majsan. Kom ihåg det.

Det lovade alla och hon döptes i Örgryte nya kyrka och fick en silversked av sina föräldrar och två aktier av sin morfar.

Av detta mindes Maj intet, men däremot sin mammas skratt. Femton år senare förföljde hon en dam hela Engelbrektskatan från apoteket Biet. Det var en dam som doftade likadant. Och tjugofem år senare sniffade hon sig igenom hela NK:s parfymlager inför de välmålade rosa expediternas förundrade ögon.

- Inte den, inte den, kanske den.

Ja kanske var det Chanel nr 5.

Radhuset hon växte upp i låg en doftlängd från Bööridhus och var fullt av små rum. De låg i tre plan plus källaren, så hon fick tidigt stark röst. Köpet hade aldrig gått att genomföra Skrot-Johans pengar förutan. Men Fredrik teg och skrev på. Han dyrkade huset, miljön och sin familj. Sin svärfars skrotpengar avskydde han med samma intensitet. Men kärleken segrade.

Skrot-Johan läste Ny Tid. Fredrik läste Handels-Tidningen.

Maj satt helst i köket. Hon var ett ganska tystlåtet barn.

Fredrik hade en särskild ironisk ton när han yttrade intellektuella sarkasmer om sin svärfars socialdemokratiska ursprung kontra hans nuvarande kapitalistiska utsugarställning. Men Hjördis ögon blev mörka och hon returnerade omedelbart med synpunkter på Fredriks äldre syster Ingeborg. Helnykterist. Småmilitärisk. Religiös. Fantasilös.

Fredrik brukade harkla sig, knacka ur pipan och gå upp på sitt arbetsrum med trötta steg. Men Hjördis log och vattnade fikusen eller spelade Für Elise på pianot i vardagsrummet.

- Låt aldrig en jävel sätta sej på dej, det hade Skrot-Johan lärt henne. Den principen hade Johan funnit rent succéartad i affärslivet. Den dög gott även i privatlivet.

Hjördis följde det rådet.

Andra gånger var stämningen bara god. De åkte spårvagn till Slottsskogen hela familjen och vid Valand bytte de från den röda till den vita vagnen.

Maj tyckte om att åka den vita vagnen, ettan, för där fick man sitta på en lång bänk och titta rätt på människor som satt på bänken mittemot. Var de fula kunde man stå på knä

på bänken och titta ut. Rökande herrar trängdes på yttre plattformarna och konduktören tog betalt genom en liten skjutlucka. Maj undrade om fingrarna kunde bli kvar däribland.

- Dumheter, sa pappa.

Han och mamma fick vita biljetter och Maj en gul. Den kunde man rulla ihop och vissla lite i.

I Slottsskogen fick hon ballong och titta på en älg. Pappa berättade om när det fanns riktiga björnar i bur i Slottsskogen. Nu fanns det bara nykterister. I Björngårdsvillan var nykteristerna när de dansade och sjöng och på Vita Bandet när de gifte sig och begrovs.

Lyckliga söndagar gick de också uppför backen till Naturhistoriska museet. Där fanns valen Carolina med det elaka ögat som Maj älskade. Carolina hade flutit in i Askim för länge sedan och innan Hälsovårdsnämnden blev på bettet kunde man sitta i Carolinas mage och dricka kaffe med mazariner. Carolina var en hane, det var konstigt.

Men konstigast av allt var de siamesiska tvillingarna som låg i en liten burk. Maj låtsades som hon såg på dem, men hon tittade på sina skor.

Och två andra glada gånger var de på Liseberg. Maj mindes sin mamma skratta och ett jättemoln av spunnet socker och hattbandet som lämnade ett rött streck under hakan. Och kjolarna blåste upp i Lustiga Huset och Hjördis skrattade och Maj åkte ur huset på en jättehög rutschbana som slutade i ett odjursgap. Man fick låna en röd kudde att åka på om man ville.

När Maj gick mellan sina föräldrar förbi Polketten och mot kaffehjulet såg hon första gången en neger. Fredrik sa att det var en riktig neger, men Maj trodde honom inte.

Negrer fanns bara som negerdockor, Onkel Toms stuga och sega negerbarn man köpte i Gottis hemma.

Men Hjördis var som en stor sol fast hon nästan alltid hade grå och vita och beiga kläder. Ibland åkte Maj med henne till stan och handlade på Kungstorget som var fullt av stånd med frukt, grönsaker och trasmattor. Sen gick de in i Saluhallen som var ett mystiskt doftande tempel med kalvar och korv och fåglar som hängde i krokar. När Ingeborg skulle till dem på middag köpte Hjördis fikon där, för fikon i vatten skulle Ingeborg ha efter varje måltid. Hon gjorde sällan avkall på sådana principer.

Ingeborg åt middag hos dem en gång i veckan och hon var ingen glad skit precis och det hade sina skäl. Visserligen såg hon välmående ut - rak i ryggen, spänstig, kraft i steget, rågummiskor och rymlig promenaddräkt. Men lycklig var hon inte ett ögonblick, ty hon hade blivit grymt lurad av sin omoraliske f. d. make. De hade suttit på Bräutigams båda, söndag efter söndag och till slut hade han flyttat över till Ingeborgs bord och söndagarna hade utvidgats till promenader i Trädgårdsföreningen. På den tiden var Ingeborg något romantisk och de hade stått sida vid sida, hand i hand på balkongen i Palmhuset och sett ut över den exotiska blomsterprakten och drömt sig bort.

Blygt hade hon rodnat när de stod vid kanten av den lilla guldfiskdammen och Alf ville bryta henne en lotusblomma. Han var rederitjänsteman och något tunnhårig. De gifte sig i Svenska kyrkan i Köpenhamn och sedan tog det inte lång tid förrän hans fräcka opålitliga sinnelag kom i dagen. Det var mitten på trettioalet och plötsligt tycktes han tröttna på deras barnlösa brasaftnar i Vasastan. Trots att han var en ordentlig rederitjänsteman blev han helt vild och begynte besöka Fackliga Centralförsamlingens möten. Han

älskade att gå och lyssna på Albin Ström. Och som inte detta räckte gick han och lade sig med en kallskänka på Grand Hotell efter rederiets julfest. Han erkände naturligtvis glatt vad han haft för sig i hennes lilla vindsrum tillhörigt hotellet och Ingeborg tryckte ned hatten över ögonen och uppsökte kallskänkan i tjänsten.

Ingeborg blev mycket chockad när hon förts till kallskänkan Astrid i hotellköket. Hon trodde faktiskt det var fel. Ingeborg avskydde av princip tjocka människor och här satt Astrid med armar som vetebröd och vägde minst 100 kilo. Röda kinder hade hon där hon satt och skar skinka. Ingeborg gav henne tolv kronor och sa att hon inte skulle besvära hennes man mer. Astrid replikerade att det hade hon inte tänkt heller och sköt tillbaka de tolv kronorna över marmorskivan. Men Ingeborg som inte tagit av sig handskarna på hela tiden stirrade bara bakom hattfloret och gick resolut sin väg.

Vägen utför blev mycket rask för Alf. Han mönstrade på ett av rederiets fartyg och höll naturligtvis på att avlida av sjösjuka. Som en sista fräckhet dog han i Rio de Janeiro bara en månad efter det att skilsmässan var klar, så Ingeborg måste ut i förvärvslivet igen, vilket hon inte alls tänkt sig. Men först brände hon upp Alfs kavaj, hans lättfärdiga halmhatt och hans otäcka samlade dammbuntar av tidningen Arbetarposten.

Ja, Ingeborg hade inte haft det lätt, men nu var hon med i lottorna.